

'Çelik Pire'ye nal çakan Ruslar

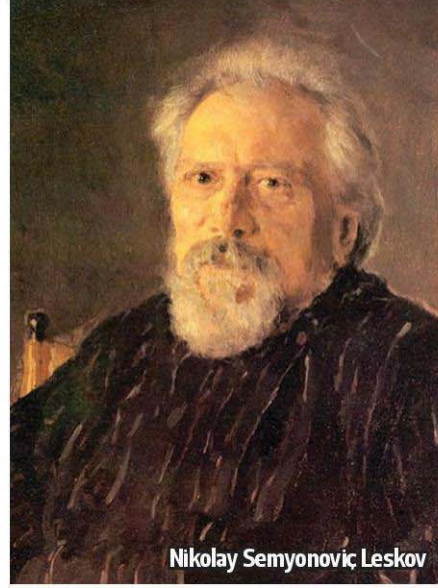
Nikolay Semyonoviç Leskov, 'Çelik Pire'sinde hikâyeleri ve anlatıcıları ile 19. yüzyıl Rusya'sının ayrıntılı ve kapsamlı panoramasını gözler önüne seriyor.

ERHAN TEKLEN
erhan.tekten@gmail.com

Rus öykü, roman ve oyun yazarı Nikolay Semyonoviç Leskov 16 Şubat 1831 yılında Oryol'da dünyaya geldi. Soylu bir aileden olan annesi ve rahip babası ile birlikte çocukluğunu Rus köylüleri arasında geçirdi. 1857 yılında arazi toplulaştırma şirketinde işe başladı. **İşi nedeniyle üç yıl boyunca Rusya'nın her köşesini gezen Leskov, ileride yapıtlarına kaynaklık edecek karakterleri, hikâyeleri, folkloru, masalları, efsaneleri, şarkı sözleri ve atasözlerini büyük bir titizlikle topladı.** Hikâyelerinde Çar'dan aydınlara, köylülerden kentlilere, tüccarlardan nihilistlere, rahiplerden işçilere her sınıftan insana yer veren Leskov'un ilk kurgularından itibaren dili, masalın ruhuyla derin bir akrabalık gösterdi. Çehov'un 'önemliydi' olarak nitelendirdiği Leskov için, Tolstoy da "O, ekonomik ilerlemenin yetersizliğine işaret eden ilk yazardır. Dostoyevski'nin bu kadar çok okunması gariptir... Buna karşılık, Leskov'un okunmamasını bir türlü anlamıyorum. Leskov, hakikate sadık bir yazar" diyerek Dostoyevski hakkındaki fikrini de beyan etmişti. O, hiçbir zaman 19. yüzyılın büyük yazarlarının yer aldığı grubun seçkin bir üyesi olamadı. Çağın önemli türü romanın yerine hikâye ve uzun hikâye yazmayı tercih etti. **Eleştirmenlerin görmezden geldiği Leskov, diğerleri gibi hüznü, romantik ve varoluşçu yaklaşımın çok uzağında Rus toplumunun gerçek bir panoramasını ortaya koydu.** Nikolay Semyonoviç Leskov, eserlerini genellikle bir anonim anlatıcının ana karakterle karşılaştığı, daha sonra hikâyeyi karakterin anlattığı 'skaz' (anlatıcı) tekniğiyle kaleme aldı.

'SOLAK' VE 'ÇELİK PİRE'

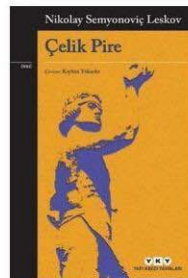
Nikolay Semyonoviç Leskov'un 11 hikâyesinin yer aldığı 'Çelik Pire' başyapıtlarından 'Solak-Tulalı Şaşı Gözülü Solak ile Çelik Pirenin Masalı' ile açılıyor. 'Solak', mekanik ve dans eden bir pire yaratmış İngiliz silah ustaları üzerinden Rusların teknik ve **sanatsal** yüce ustalık arzusunun tuhaf bir hikâyesidir. Çar'ın isteğiyle özel bir mikroskopla görülen çelik pireden daha iyi bir alet yapması istenen tüfek ustaları günlerce uğraşarak pireye nal çakmayı başarmışlardır. "Halkımın beni hayal kırıklığına uğratmayacağı-

Nikolay Semyonoviç Leskov

nı biliyordum. Lütfen, gelin bakın! Bu keratelerin İngiliz piresinin ayaklarını nasıl nalladıklarını gördün!" diyen Çar Nikolay'a 'Solak' şu cevabı verir: "Beş milyon kez büyüten daha iyi bir mikroskop olsaydı, her nalın üzerine onu yapan Rus ustanın adının yazıldığını görtürdünüz."

İngiliz ustalarına karşı, fakir Rus ustaları mikroskop kullanmadan başarmıştır bunu. Bu hikâyede kelime oyunları virtüozu Leskov'un politik eleştirisinin oklarından 'Solak' dışında herkes nasibini alır. **'Mühürlü Melek'te yazar inanç ve mezhep farklılıklarının getirdiği hoşgörüsüzlüğü yine mizahı kullanarak eleştirir.** 'Kroyçer Sonat Vesilesiyle' hikâyesinde 'skaz' bizi Dostoyevski'nin cenaze törenine ışınlar. "Dostoyevski'yi toprağa verdik. Hava çok soğuk ve bulutluydu. Çok üzgündüm. Tabutu diğerleriyle birlikte Nevski Manastırı'nın kapısına kadar büyük bir çabayla taşıdım. Kapının önünde aşırı bir kalabalık vardı. Bu sıkışıklığın arasından ağlama ve çığlık sesleri yükseliyordu." **Çağdaşlarına göre alt sınıflarla daha büyük bir bağlantı kurabilen, onları eleştirdiği zaman bile asla küçümsemeyen hatta ciddiye alan bu hikâye anlatıcısının Rusya panoramasını okumadan ölmeyin.** ■

ÇELİK PİRE

Nikolay Semyonoviç Leskov
Çeviren: Kayhan Yükseler
Yapı Kredi Yayınları, 2018
348 sayfa, 29 TL